

samen werken aan een sportieve en actieve jeugd

Jeugdparticipatie in en door sport

een eerste verkenning

Jeugd in Beweging

JEUGD IN BEWEGING

Inhoud

voorwoord	1
1 Waarom deze publicatie en voor wie?	2
2 Jeugdparticipatie: de stand van zaken	3
2.1 Wat is jeugdparticipatie?	3
2.2 De projectgroep OLPJ	4
2.2.1 <i>Belangrijke lessen</i>	4
2.2.2 <i>Ontwikkelde hulpmiddelen</i>	5
3 Jeugdparticipatie in en door sport	6
3.1 Het belang van jeugdparticipatie	7
3.2 Vormen van jeugdparticipatie in de sport	7
3.3 Participanten in jeugdparticipatie	9
3.3.1 <i>Rol van jongeren</i>	9
3.3.2 <i>Rol van verenigingen</i>	10
3.3.3 <i>Rol van bonden en provinciale sportraden</i>	12
3.3.4 <i>Rol van de scholen</i>	14
3.3.5 <i>Rol van de gemeente</i>	15
4 Praktisch kader	17
4.1 Tips voor jeugdparticipatie in en door sport	17
4.1.1 <i>Plan van aanpak</i>	18
4.1.2 <i>Intern draagvlak creëren</i>	19
4.1.3 <i>Communicatie met jongeren</i>	20
4.2 De rol van ondersteunende organisaties	22
4.2.1 <i>Het scheppen van randvoorwaarden</i>	22
4.2.2 <i>Bevorderen van draagvlak</i>	23
Meer weten?	24
Relevante publicaties	24

voorwoord

Jongeren in beweging: een flinke klus.

Jongeren in beweging: een flinke klus. Niet alleen voor ons, maar ook voor u als gemeente, sportorganisatie, onderwijs- of gezondheidsinstelling. Met zijn allen willen we jongeren sportief in actie krijgen én houden. Als Jeugd in Beweging geven we hier graag een verdieping aan: we willen niet alleen dat ze regelmatig op een sportieve manier hun tijd doorbrengen, maar ook dat jongeren actief betrokken worden als er op sportief terrein zaken worden ondernomen. Dat kan zowel bij de opzet, de organisatie als de uitvoering van activiteiten zijn. Denk bijvoorbeeld aan de herinrichting van het clubgebouw, de opzet van een sportweek op school of de aanleg van een basketbalveldje in een wijk. We noemen dat 'jeugdparticipatie' in de sport. Jongeren weten namelijk heel goed wat ze willen. Door ze te betrekken en serieus te nemen, ontstaan er activiteiten die op hun leefwereld zijn afgestemd. En een sfeer waarin ze zich prettig voelen. De kans dat ze dan 'afhaken', is een stuk kleiner.

In het jeugdbeleid staat jeugdparticipatie al langere tijd op de agenda, en met succes. Jongeren worden in toenemende mate betrokken bij lokale planvorming en bij inrichting of gebruik van de openbare ruimte. In de sportsector streven wij eenzelfde doel na. Juist deze sector heeft dat hard nodig. Sport biedt hiervoor goede kansen: nog steeds vinden de meeste jongeren sporten en bewegen 'hartstikke tof'.

De Stichting Jeugd in Beweging maakt zich extra sterk voor jeugdparticipatie in de sport. Deze brochure kunt u zien als eerste bouwsteen: het schetst wat jeugdparticipatie in en voor de sport kan betekenen, hoe je het kunt bevorderen en wie daarbij een rol kunnen spelen. En het blijft hier niet bij: we hebben de komende tijd rond jeugdparticipatie veel in petto.

We hopen van harte dat deze brochure u inspireert om in uw omgeving met jeugdparticipatie aan de slag te gaan. En zo met ons de schouders eronder te zetten om jongeren in de sport een plek te geven: geen provisorisch onderkomen, maar een écht thuis.

Johan Stekelenburg
voorzitter Stichting Jeugd in Beweging

Bij de overheid wint een positieve benadering van jongeren, die uitgaat van hun sterke kanten, in het jeugdbeleid de laatste jaren terrein. Jeugdparticipatie wordt beschouwd als een belangrijk middel om de jeugd te activeren en haar binding aan de samenleving te vergroten. Bovendien past jeugdparticipatie in een moderne opvatting waarin wordt getracht de afstand tussen bestuur en jeugdigen te verkleinen. Eenzijdige communicatie van volwassenen met jongeren maakt plaats voor tweezijdige communicatie. De afgelopen jaren (1995 tot en met 1998) heeft de landelijke projectgroep Ontwikkeling Lokaal Preventief Jeugdbeleid (OLPJ) de aandacht voor jeugdparticipatie bij veel gemeenten een stevige impuls gegeven.

De Stichting Jeugd in Beweging streeft ernaar dat jongeren (4-18 jaar) blijvend deelnemen aan sport- en bewegingsactiviteiten én hierbij actief betrokken zijn. Om dit te bereiken motiveert en ondersteunt Jeugd in Beweging partners uit de sectoren overheid, gezondheid, sport en onderwijs de verworven inzichten over te dragen en om te zetten in duurzaam beleid.

Zoals uit deze doelstelling blijkt streeft Jeugd in Beweging ernaar dat jongeren actief bij de opzet, organisatie en uitvoering van sportactiviteiten betrokken worden. Met deze publicatie wil de Stichting de aandacht vestigen op het belang van jeugdparticipatie in en door sport en aangeven wat de randvoorwaarden, succesfactoren en valkuilen zijn. Dit doet zij door in deze publicatie de verworven inzichten uit het OLPJ zover mogelijk door te trekken naar de sport.

De publicatie is een eerste verkenning, en met name gericht op mensen die (nog) weinig kennis hebben van en ervaring met jeugdparticipatie. Gemeenteambtenaren jeugd en sport, landelijke en provinciale organisaties die zich bezighouden met jeugd, sport en beweging, onderwijs- en gezondheidsinstellingen kunnen er hun voordeel mee doen.

De publicatie beoogt organisaties die zich willen gaan bezighouden met jeugd en/of beweging een kader te bieden dat bij het bevorderen van jeugdparticipatie in en door sport gehanteerd kan worden. Dit kader is gebaseerd op de ervaringen die de afgelopen jaren zijn opgedaan in OLPJ-verband en op een aantal praktijkvoorbeelden van jeugdparticipatie in en door de sport. De voorbeelden laten zien dat jeugdparticipatie in en door sport zich in de pioniersfase bevindt. Intensieve aandacht en ondersteuning is nodig om ervoor te zorgen dat ook bij sport en bewegen jeugdparticipatie als een vanzelfsprekendheid wordt beschouwd.

In hoofdstuk 2 van deze publicatie wordt ingegaan op de ontwikkeling van jeugdparticipatie in Nederland. Vervolgens worden in hoofdstuk 3 vormen van jeugdparticipatie in en door sport beschreven. Eén en ander wordt geïllustreerd met concrete voorbeelden uit de (sport- en bewegings)praktijk. Hoofdstuk 4 vormt tenslotte het (praktisch) kader: op basis van de ervaringen uit het OLPJ en de beschreven voorbeelden worden randvoorwaarden, knelpunten en succesfactoren besproken.

2

Jeugdparticipatie: de stand van zaken

Historische schets

Jeugdparticipatie is geen fenomeen dat pas recent door beleidsmakers is ontdekt. Ook tijdens de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog, aan het eind van de zestiger jaren en eind zeventiger/begin tachtiger jaren duikt het begrip op in het beleid.

In de naoorlogse periode lag de nadruk op de verheffing van bepaalde groepen 'ontspoorde' jeugd: deze moest door middel van educatie bijgebracht worden wat goed burgerschap betekende. Er was kortweg sprake van een (eenzijdige overheids-) *top-down*-benadering gericht op de (her)integratie van als problematisch ervaren jongeren. De democratiseringsgolf die eind van de jaren '60 door Nederland trok, leidde tot een geheel nieuwe invulling van jeugdparticipatie. Voorop stond het streven om de jeugd een stem te geven in politieke besluitvormingsprocessen.

Bottom-up-participatie trok de aandacht: het waren de rebellerende jongeren zelf die meer invloed opeisten. Deze beweging leidde ertoe dat in het jeugdbeleid van de overheid de bevordering van lokale jeugdraden als een van de doelstellingen werd opgenomen.

Eind jaren '70 en begin jaren '80 herleeft de aandacht voor jeugdparticipatie. Deze wordt daarbij (geheel conform de tijdgeest) vooral opgevat als een middel om de individuele ontplooiing en zelfexpressie van jeugdigen te stimuleren. De jeugd moet kansen wagen om eigen ideeën te ontwikkelen, eigen organisaties op te zetten en eigen keuzes te maken. Halverwege de jaren tachtig richt het beleid zich veel sterker op problemen met en van jeugd, waardoor participatie naar de achtergrond verdwijnt.

Ongeveer tien jaar later wordt jeugdparticipatie opnieuw onder het stof vandaan gehaald en een facelift gegeven. De centrale thema's die vanaf het midden van de jaren negentig in het jeugdbeleid de boventoon voeren, zijn perspectiefverbetering voor jeugd en versterking van hun maatschappelijke bindingen. Als logisch gevolg hiervan wordt jeugdparticipatie gezien als een belangrijk middel om de binding van jongeren met de samenleving te bevorderen en de positieve eigenschappen van jongeren meer te benutten.

Jeugdparticipatie wordt daarmee breder dan alleen politieke participatie; niet alleen gemeenten, maar ook maatschappelijke organisaties geven jongeren een stem.

2.1

Wat is jeugdparticipatie?

In de inleiding van deze publicatie wordt het reeds aangegeven: jeugdparticipatie is een middel om de jeugd te activeren en hun binding aan de samenleving (vereniging, school, wijk etc.) te vergroten. Daarbij wordt uitgegaan van de sterke kanten van jongeren: jongeren moeten in staat gesteld worden om, vanuit hun eigen ideeën en inzichten, invloed uit te oefenen op hun eigen situatie.

Een definitie van jeugdparticipatie is:

de deelname van jeugdigen aan activiteiten gericht op het veranderen of verbeteren van voor jeugdigen relevante zaken in hun leefomgeving en het beïnvloeden van het lokale beleid (van overheid en organisaties).

In veel gevallen gaat participatie echter niet verder dan dat jongeren meedoen aan activiteiten die voor hen zijn georganiseerd. Actieve participatie houdt in dat jeugdigen hun eigen wensen en behoeften aangeven, dat ze meedenken en beslissen over mogelijke oplossingen, en dat ze daarvoor medeverantwoordelijkheid dragen.

In deze publicatie gaat het dan om het hele spectrum van mogelijkheden om jongeren actief te betrekken bij de organisatie en uitvoering van activiteiten op het gebied van sport en bewegen. En dat zowel binnen als buiten georganiseerd verband (dus ook bijvoorbeeld activiteiten die jongeren zelf, met elkaar, in de buurt organiseren). Jongeren dus niet alleen als consument van sport, maar tevens als sportproducent.

2.2

De projectgroep OLPJ

In 1995 stelt het Ministerie van VWS de projectgroep Ontwikkeling Lokaal Preventief Jeugdbeleid (OLPJ) in. Deze projectgroep kreeg als opdracht mee gemeenten te ondersteunen bij de ontwikkeling van lokaal jeugdbeleid. De projectgroep heeft in de periode 1996 tot en met 1998 in dit kader voor drie speerpunten activiteitenprogramma's uitgevoerd.

'Jeugdparticipatie' vormde één van deze speerpunten, naast 'Aanbod regisseren' en 'Jeugd op de agenda'. Het centrale onderdeel van 'Jeugdparticipatie' bestond uit *pilotprojecten* in acht gemeenten.

2.2.1

Belangrijke lessen

In de pilotprojecten van het OLPJ is ervaring opgedaan met de ontwikkeling, uitvoering en implementatie van jeugdparticipatie in gemeenten. Daaruit kan een aantal algemene lessen worden geleerd. Deze lessen kunnen als volgt worden samengevat:

- Bij communicatie met jongeren moet er rekening mee worden gehouden dat zij heldere informatie willen, serieus genomen moeten worden en dat het moet gaan over concrete, realiseerbare zaken die dicht bij huis zijn en op de korte termijn gericht.
- Een breed draagvlak binnen de organisatie waar men met jeugdparticipatie aan de slag wil, is van groot belang. Dat draagvlak moet zich gedurende het proces ontwikkelen en blijft constant aandacht vragen.
- Jeugdparticipatie is een proces van vallen en opstaan. Soms lopen pogingen om met jongeren over bepaalde onderwerpen in contact te komen in eerste instantie op niets uit omdat men daar onvoldoende ervaring mee heeft, en wordt pas na verloop van tijd de juiste aanpak gevonden. Ook komt het voor dat de personen, die zich binnen organisaties inzetten voor jeugdparticipatie, op flinke weerstand stuiten van personen die er afwachtend of cynisch tegenover staan. Met andere woorden: om jeugd actief te laten participeren is een cultuurverandering noodzakelijk. Dat vereist doorzettingsvermogen en een lange adem.
- Bij een dergelijk proces past een open aanpak, waarbij flexibel ingespeeld kan worden op nieuwe ideeën. Het is wel noodzakelijk om bij aanvang heldere doelen te stellen, anders onttaardt een open aanpak in een stuurloos proces.

2.2.2

Ontwikkelde hulpmiddelen

De ervaringen die in de OLPJ-pilotgemeenten met jeugdparticipatie zijn opgedaan, zijn op verschillende manieren overgedragen aan vele andere gemeenten en organisaties. Zo zijn er drie publicaties verschenen, die een leidraad vormen voor gemeenten en organisaties die jeugdparticipatie vorm willen geven.

Om te voorkomen dat het wiel opnieuw uitgevonden zou worden, is eerst een inventarisatie gemaakt van bestaande initiatieven en hulpmiddelen op het gebied van jeugdparticipatie. Deze inventarisatie heeft geresulteerd in de publicatie 'Jeugdparticipatie, er wordt aan gewerkt'.

In aanvulling daarop heeft de projectgroep OLPJ twee schriftelijke handreikingen laten ontwikkelen: het 'Draaiboek jeugdparticipatie' en de brochure 'Jeugdparticipatie, daar blijven we aan werken'. Hierin wordt ingegaan op valkuilen en succesfactoren bij de ontwikkeling van jeugdparticipatie.

Daarnaast is er een cursusaanbod ontwikkeld dat bestaat uit vier modules. De cursussen zijn bedoeld voor bestuurders, ambtenaren en professionals. Tot nog toe hebben 10 gemeenten aan één of meer cursusmodulen deelgenomen.

De vier ontwikkelde modules bestaan uit:

Jeugdig besturen *Het cursusonderdeel 'Jeugdig besturen' beoogt actief een positieve houding ten aanzien van jongeren en jeugdparticipatie te stimuleren bij beleidsmakers. Bestuurders en ambtenaren leren - door deelname aan een spel - om te gaan met valkuilen en dilemma's bij jeugdparticipatie.*

Jeugdinformatie *Dit cursusonderdeel beoogt inzicht te verschaffen in en vaardig te leren omgaan met systematische informatievoorziening over wensen en behoeften van jongeren. Jeugdparticipatie vormt een essentieel onderdeel van deze systematische informatievoorziening.*

Communicatie *Het onderdeel 'communicatie' beoogt inzicht te verschaffen in en vaardig te leren omgaan met communicatieprocessen tussen jongeren en volwassenen. Daarbij wordt stilgestaan bij de belemmeringen die volwassenen bewust en onbewust opwerpen in hun contact met jongeren.*

Structureel implementeren van het betrekken van jeugd *Belangrijkste doel van dit cursusonderdeel is het ontwikkelen van een stappenplan voor het betrekken van jeugd voor de gemeente en/of organisatie waar de deelnemers werken.*

In het nazorgtraject dat volgde op het OLPJ is bovendien aan 100 gemeenten een adviseur toegewezen, die ondersteunde bij het ontwikkelen en/of implementeren van het jeugdbeleid en jeugdparticipatie.

3

Jeugdparticipatie in de sport

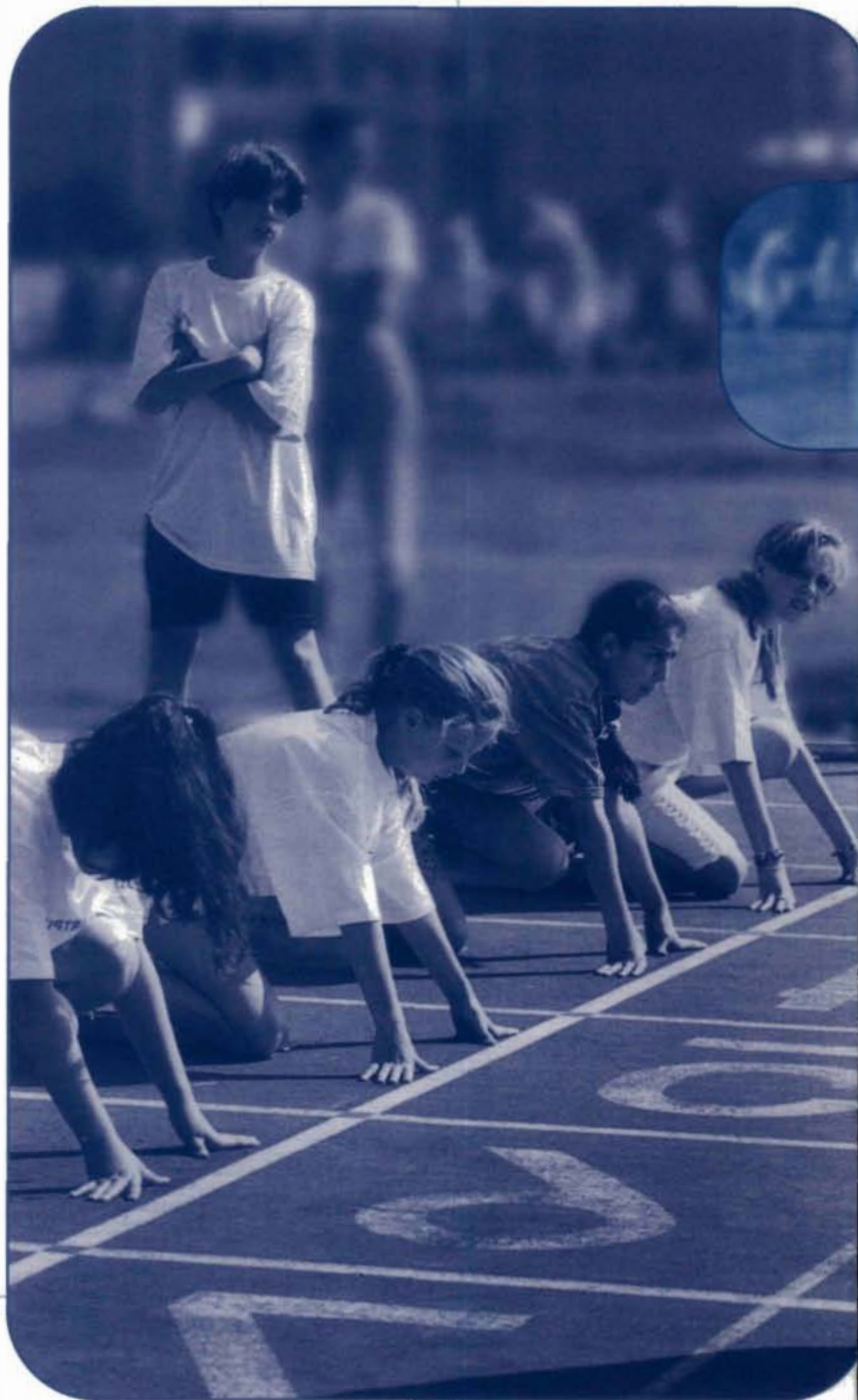
In het voorgaande hoofdstuk is duidelijk geworden dat jeugdparticipatie méér kan inhouden dan alleen het meepraten van jeugdigen in de (lokale) politiek. Ook maatschappelijke organisaties onderkennen inmiddels het belang van het laten participeren van jeugdigen in de ontwikkeling en uitvoering van beleid en activiteiten. Organisaties die zich bezighouden met sport en beweging zijn achtergebleven bij deze trend; het laten meedenken en meewerken van jongeren in beleid en organisatie is ook nu nog geen gemeengoed. Recënt is er echter ook in de sportwereld aandacht voor het onderwerp ontstaan. Naast deze publicatie zijn er verschillende projecten ontwikkeld en uitgevoerd.

Zo zijn er:

- het project 'Smaakmakers' van de Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk, waarbij sport een belangrijk onderdeel is;
- de brochure 'Open oor, open doel' over jeugdparticipatie in de sport, die ontwikkeld is in opdracht van het Ministerie van VWS;
- het project Vrijwilligers in de Sport van NOC*NSF, in het kader waarvan een rapport over jeugdparticipatie in de sportvereniging is verschenen.

Daarnaast gaat in 2000 een campagne Jeugdparticipatie van start die door de Stichting Jeugd in Beweging ontwikkeld is. Het doel van deze campagne is de kennis over de mogelijkheden en positieve kanten van jeugdparticipatie in en door sport - bij zowel jongeren zelf als intermediairs - te vergroten.

In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op het belang van jeugdparticipatie in en door sport, en op de verschillende vormen van jeugdparticipatie die te onderscheiden zijn.

3.1

Het belang van jeugdparticipatie

Het belang van jeugdparticipatie kan vanuit verschillende invalshoeken worden gezien. Allereerst is er de sociaal pedagogische invalshoek; jeugdparticipatie is van belang voor de ontwikkeling van opgroeiende jeugd. Ze leren vaardigheden als onderhandelen en organiseren. Bovendien leren ze dat hun mening telt. In de tweede plaats is er de bestuurlijk/organisatorische invalshoek; door jongeren te laten participeren kan de kwaliteit van voorzieningen voor jongeren worden verbeterd en kan er betere afstemming op behoeften van jongeren plaatsvinden. En tenslotte is er de 'zonder jeugd-geen-toekomst' invalshoek; voor veel organisaties is het binden van jongeren van levensbelang. Zonder actieve jongeren heeft een (vrijwilligers)-organisatie geen toekomst.

Binnen organisaties die zich met jeugd en beweging bezighouden, zijn met name de twee laatste invalshoeken van belang: afstemming van het (activiteiten)aanbod op de wensen van jongeren kan leiden tot grotere deelname van jongeren aan sport- en bewegingsactiviteiten. Daarnaast kan het inschakelen van jongeren bestaande problemen - zoals een tekort aan vrijwilligers - (gedeeltelijk) oplossen.

Jongeren brengen daarnaast kwaliteiten in die volwassenen vaak minder bezitten: enthousiasme, inventiviteit, spontaniteit, een frisse kijk, energie en onbevangenheid. Bovendien zijn de jongeren van nu (ook) de vrijwilligers van de toekomst. Vanuit het lange termijn-perspectief is het aan te bevelen dat jongeren al vroeg kennis maken met het ontwikkelen, organiseren en uitvoeren van beleid en activiteiten. Jong geleerd is immers oud gedaan.

3.2

Vormen van jeugdparticipatie in de sport

Er zijn drie omgevingen te onderscheiden waarin sportieve activiteiten voor jongeren plaatsvinden, waarbij jeugdparticipatie mogelijk is. Het betreft hier:

- participatie op school;
- participatie binnen de georganiseerde sport (verenigingen, bonden etc.);
- participatie in de buurt (anders of niet georganiseerde sport, zoals *street sport*, buurtsport, jongerenwerk etc.).

Globaal zijn er drie vormen van jeugdparticipatie te onderscheiden die binnen elk van de genoemde velden mogelijk zijn:

- in beleid en bestuur;
- bij het ontwikkelen en invullen van activiteiten;
- bij de organisatie en uitvoering van activiteiten.

Beleid en bestuur

Organisaties als sportverenigingen en buurtverenigingen kunnen bevorderen dat jongeren deel gaan nemen in het bestuur van de organisatie. Op die manier kunnen jongeren invloed uitoefenen op het beleid van de vereniging. Ook gemeenten kunnen jongeren invloed laten uitoefenen op het beleid door bijvoorbeeld het instellen van een jeugdraad en/of jeugdpanels. Hierin praat een vaste groep jeugdigen (jeugdraad) of wisselende groepjes jeugdigen (jeugdpanel) mee over thema's binnen het gemeentelijk beleid. Deze vorm van jeugdparticipatie is erop gericht de organisatie en structurele activiteiten te laten aansluiten bij de behoeften en wensen van jongeren.

Daarnaast kunnen jongeren zichzelf organiseren in bijvoorbeeld een jeugdbestuur en/of een jeugdraad, om mee te denken en mee te beslissen over activiteiten en voorzieningen. In verenigingsverband gaat het dan om zaken als de werving van nieuwe jeugdleden, het organiseren van toernooien en feesten voor de jeugd en de inrichting van een clubhuis. Buiten verenigingsverband kan gedacht worden aan het lobbyen (bij bijvoorbeeld de gemeente) voor speelplekken en/of sportvoorzieningen in de buurt.

Op deze manier maken jongeren kennis met de activiteiten die nodig zijn om een vereniging te laten draaien of voorzieningen te ontwikkelen en plaatsen. De jeugdcommissie of jeugdraad dient dan (ook) als kweekvijver voor de moederorganisatie.

Binnen de school kunnen jongeren betrokken worden in beleid en bestuur door de instelling van een school(sport)commissie, waarin ook leerkrachten en ouders zitting hebben. Daarnaast kan een scholiersportcommissie worden ingesteld. In zo'n commissie kunnen leerlingen meedenken over de invulling van de reguliere gymlessen, maar ook over de organisatie van toernooien en de invulling van sportactiviteiten na schooltijd, bijvoorbeeld in de naschoolse opvang of tijdens de verlengde schooldag.

Ontwikkelen en invullen van activiteiten

Jongeren kunnen ook meedenken over activiteiten die specifiek op jongeren zijn gericht. Hierbij kan gedacht worden aan groepjes jongeren die feesten of toernooien organiseren (via bijvoorbeeld de vereniging of gemeente), een jeugdpagina in het clubblad verzorgen of een sportpagina in de schoolkrant. Ook kan men in deze vorm jongeren laten meedenken over de invulling van reguliere activiteiten, met als doel om deze activiteiten aantrekkelijker te maken voor jongeren.

Bij sport en bewegen in de buurt (anders georganiseerde sport) zal het initiatief voor dit soort activiteiten veelal bij jongeren zelf liggen en zal eventuele begeleiding van volwassenen door hen zelf georganiseerd worden.

Organisatie en uitvoering van activiteiten

Vanzelfsprekend kunnen jongeren ook een belangrijke rol spelen bij de organisatie en uitvoering van activiteiten. Jongeren fungeren in deze vorm van jeugdparticipatie als uitvoerend vrijwilliger en/of aanvullend kader. Voorbeelden hiervan zijn jongeren als scheidsrechter, lesgeven door jongeren aan jongeren op scholen, organisatie en begeleiding van toernooien etc.

Het mag duidelijk zijn dat bovenstaande vormen van jeugdparticipatie in de praktijk vaak gecombineerd zullen voorkomen. Met name de laatste twee vormen - ontwikkelen, invulling en uitvoering van activiteiten - liggen in elkaars verlengde. Bij het ontwikkelen van ideeën voor activiteiten - al dan niet in samenspraak met jongeren - is het dan ook raadzaam direct aandacht te besteden aan de vraag welke rol jongeren in de uitvoering kunnen en willen spelen.

3.3

Participanten in jeugdparticipatie

Jeugdparticipatie kan bevorderd worden door begeleiding, ondersteuning en stimulans van (maatschappelijke) organisaties binnen de sport.

Samenwerking op lokaal niveau is daarbij essentieel. Betrokken partijen - zoals scholen, sportclubs, gemeente, jongerenwerk en jongeren zelf - zullen de handen ineen moeten slaan om jeugdparticipatie een structurele plaats binnen sportieve activiteiten te geven. Hierna wordt ingegaan op de rol van vijf belangrijke partijen voor jeugdparticipatie in en door sport: jongeren zelf, scholen, verenigingen, bonden en provinciale sportraden, en de gemeente.

3.3.1

Rol van jongeren

Jongeren zijn de motor van het participatieproces. Soms ligt het initiatief voor dit proces bij de jongeren zelf. Over het algemeen gaat het dan om concrete zaken die ze gerealiseerd willen zien. Denk aan zaken als doelen op een pleintje waar veel gevoetbald wordt of de wens tot een andere invulling van de gymlessen. Momenteel krijgen veel gemeenten bijvoorbeeld het verzoek van jongeren om skatevoorzieningen te realiseren. De jongeren hebben dan een plan gemaakt, waarna samen met de gemeente de locatie wordt bepaald, het ontwerp gemaakt en de financiën geregeld. Het is van belang dat een organisatie voor dit soort initiatieven openstaat.

Maar vaak zullen jongeren niet uit zichzelf met ideeën komen die het begin kunnen zijn van een participatieproces, en simpelweg afhaken als de situatie ze niet bevalt. Daarom is het ook van belang jongeren te stimuleren om initiatieven te ontplooiën.

Om (blijvend) serieus genomen te worden zullen jongeren zelf tijd en energie moeten steken in de activiteiten waarin ze participeren. Een structurele inzet van de jongeren zelf is immers essentieel. Positieve feedback is belangrijk om jongeren gemotiveerd te houden.

Het meest prominent komt de eigen rol van jongeren naar voren in de anders georganiseerde sport. Anders georganiseerde sport is een breed begrip, waaronder alle vormen van bewegen buiten clubverband geschaard kunnen worden.

De Nederlandse Jeugdprijs Sport is bijvoorbeeld een stimulans voor jongeren om zelf plannen te bedenken en uit te voeren die sport in hun eigen buurt leuker en aantrekkelijker maken. Hier wordt over het algemeen dan ook met veel enthousiasme op gereageerd. De plannen variëren van het organiseren van schoolzwemtoernooien, tot het aanleggen van een voetbalveldje of sportdagen waarop gehandicapte kinderen kunnen worden betrokken.

Uit het voorbeeld op de volgende pagina blijkt dat een goede begeleiding en praktische ondersteuning bij dit soort initiatieven onontbeerlijk is.

In het kader van de Nederlandse Jeugdprijs Sport kunnen scholieren met het beste voorstel om jongeren aan het sporten te krijgen, een geldprijs verdienen en ondersteuning bij de uitvoering van hun plan. In 1998 won het plan van het Oostvaarderscollege in Almere.

Arnoud (15), Danny (14), Ralph (15) en Zwen (14) wilden met hun project 'Try Sports' bereiken dat jongeren in Almere meer aan sport gaan doen door elke zaterdag gratis sportkennismakingslessen of een toernooi te organiseren.

Elke week moest een andere sport centraal staan. De zaterdagen moesten vooral gezellig zijn, voor meisjes en voor jongens, met muziek en de gelegenheid om te praten. Ook moest er iets te winnen zijn. De vier scholieren wilden samenwerken met sportclubs en ouders.

De opening vond plaats op 26 maart 1998 in sporthal Waterwijk. De takken van sport die op het programma stonden, waren: voetbal, vechtsport en streetdance. Er werden demonstraties gehouden, er was penalty-schieten, lestrainingen en een wedstrijd.

In de hal waren minimaal zes stands van sportverenigingen aanwezig. In volgende bijeenkomsten zijn vervolgens nog karate, basketbal, aerobics, tennis, squashen en skaten

aan de beurt geweest. De publiciteit is de eerste bijeenkomst zeer uitgebreid geweest. De volgende drie keer is er ongeveer gelijke aandacht aan besteed: zo'n 3000 flyers zijn verspreid. De eerste drie bijeenkomsten zijn er gemiddeld 70 jongeren op de dag aanwezig geweest, bij het skaten waren dat er 300 (!).

Try Sports was een project voor en door jongeren. Al snel bleek echter dat goede begeleiding en een goed netwerk om de jongeren heen onontbeerlijk is bij dit soort projecten. "Kinderen worden vaak niet serieus genomen", aldus Carla van Asten van de Stichting Jeugd in Beweging, die de prijs organiseerde in samenwerking met de Nederlandse Jeugdgroep, "als de jongeren bijvoorbeeld belden om de sporthal te reserveren, werd er gewoon om gelachen. Het moet dus bij betrokkenen wel bekend worden gemaakt wat de jongeren gaan doen."

Een ander knelpunt was dat jongeren wel enthousiast zijn, maar ook heel druk. Het is dus van belang dat er goede afspraken worden gemaakt. De jongeren zelf zijn enthousiast over de resultaten. Zo gaven ze aan dat ze hebben geleerd om dingen te regelen en zakelijke gesprekken te voeren. Enkele opmerkingen: "het is leuk om dingen zelf te regelen, om te zorgen dat het lukt" en "dat je iets bedenkt en dat anderen laat regelen!"

3.3.2

Rol van de verenigingen

Binnen de sportverenigingen liggen mogelijkheden om jongeren te betrekken op het gebied van vrijwilligerswerk en kader. Zo kunnen binnen verenigingen jeugdbesturen of jeugdcommissies worden opgezet. Veel clubs hebben bijvoorbeeld al een jeugdfestcommissie of een jeugdpagina in het clubblad. Jongeren kunnen daarnaast ingeschakeld worden bij het werven van nieuwe leden en de concrete invulling van activiteiten. Jongeren kunnen als scheidsrechter fungeren, ze kunnen les geven aan jonge kinderen, ze kunnen toernooien organiseren en begeleiden: de mogelijkheden zijn legio.

Om jongeren een kans te geven als vrijwilliger binnen de verenigingen werkzaam te zijn, is het noodzakelijk dat de vereniging voor goede begeleiding zorgt. Jongeren moeten aangesproken worden op een manier die ze aanspreekt, dus no-nonsens, korte lijnen en duidelijke verantwoordelijkheden. Daarnaast is een alert bestuur van de vereniging onontbeerlijk. Het bestuur bewaakt het samenwerkingsproces binnen de organisatie. Het bestuur moet dan ook maatregelen treffen om de structuur én cultuur van de organisatie zodig aan de behoeften van jongeren aan te passen.

Tenslotte kunnen verenigingen participatie van jongeren in het algemeen bevorderen door jongeren te stimuleren mee te doen aan cursussen en trainingen, zoals de jeugdweekenden van de Nederlandse Katholieke Sportbond of de scheidsrechtertrainingen van de hockeybond. De vereniging kan zulke trainingen uiteraard ook zelf organiseren.

In de praktijk is duidelijk geworden dat veel verenigingen wat huiverig staan tegenover het idee om jongeren verantwoordelijk te maken voor bepaalde activiteiten binnen de club. Vaak wordt gedacht dat jongeren bepaalde zaken niet aankunnen, dat jongeren zich niet aan afspraken houden of dat ze toch geen tijd hebben. De organisatie zal dus moeten durven geloven in jongeren om jeugdparticipatie tot een succes te maken.

Volleybalvereniging *Drenthe Beach* heeft dit vertrouwen, zoals uit onderstaand voorbeeld blijkt:

Volleybalvereniging Drenthe Beach

Op initiatief van het bestuur van volleybalvereniging Drenthe Beach is in 1998 een juniorenafdeling beachvolleybal opgericht, die onderdeel is van de reguliere volleybalvereniging. De afdeling is goed georganiseerd met commissies die verschillende taken uitvoeren van sponsoracties tot en met het organiseren van demonstraties en toernooien. Deelnemers zijn allemaal meiden van 14 en 15 jaar.

“Het bestuur vroeg ons of we een eigen bestuur wilden oprichten en dat hebben we gedaan” aldus Marleen, een van de deelnemende meiden. “We zijn bij elkaar gaan zitten en hebben bedacht wat er allemaal veranderd moet worden om goed beachvolleybal te kunnen spelen.”

Eerste prioriteit van het nieuwe jeugdbestuur is een goed clubhuis voor de beachvolleyball(st)ers en het werven van nieuwe leden. Andere activiteiten zijn het organiseren van een trainingskamp, een gesprek met de ambtenaar Sportzaken over plekken waar de meiden kunnen beachvolleyballen, geld

binnehalen, het organiseren van toernooien en een foldertje maken. Opvallend daarbij is het eigen initiatief dat de meiden ontplooiën om deze activiteiten succesvol te kunnen uitvoeren. Ten behoeve van het trainingskamp is er contact geweest met een jongerencamping waar de deelnemers in ruil voor een paar uurtjes papier prikken gratis mogen kamperen. Ook is in het kader van meer beachvolleyballplaatsen reeds contact gezocht met de bedrijfsleider van de drie zwembaden in de gemeente. Voor financiering hebben zij o.a. meegedaan aan de Nederlandse Jeugdprijs Sport die zij in 1999 ook gewonnen hebben.

“Het is wel heel goed dat we kunnen meebeslissen over wat er allemaal gebeurt”, geeft Marleen aan, “want beachvolleyball is heel anders dan gewoon volleybal en we hebben dus ook andere dingen nodig.” De meiden zijn overigens ook gestart met het assisteren bij de training van jonge kinderen die ‘gewoon’ volleybal leren. Zij hopen deze kinderen (ook) enthousiast te maken voor beachvolleyball.

3.3.3

Rol van de bonden en provinciale sportraden

Voornaamste rol van landelijke sportbonden en provinciale sportraden op het gebied van jeugdparticipatie ligt in het stimuleren van verenigingen (en gemeenten) om jongeren te betrekken in bestuur en beleid, in het scheppen van randvoorwaarden en in het aanreiken van instrumenten en methoden. Ook kunnen de bonden en provinciale sportraden voorbeeldprojecten ondersteunen en de resultaten van die projecten uitdragen. De hockeybond verzorgt bijvoorbeeld een lespakket voor jeugdleden die scheidsrechter willen worden. Met dit lespakket leren alle jeugdleden de basisprincipes van het scheidsrechter zijn. Indien zij verder geïnteresseerd zijn, kunnen ze een opleiding krijgen via de bond.

Daarnaast worden door landelijke organisaties verschillende cursussen aangeboden voor het opleiden van jeugdkader. Een voorbeeld hiervan is het jeugdkaderweekend van de Nederlandse Katholieke Sportbond (NKS):

Bonden en provinciale sportraden kunnen ook de samenwerking tussen verschillende partners, die zich bezighouden met jeugd en beweging, stimuleren. Door samenwerking tussen bijvoorbeeld scholen en verenigingen kunnen nieuwe leden geworven worden en/of wordt de bekendheid van een tak van sport vergroot. In samenwerking met bijvoorbeeld de gemeente, scholen of verenigingen kunnen daarnaast jongeren worden geworven om mee te doen in participatieprojecten.

Het jeugdkaderweekend van de NKS is bedoeld om jeugdleden van sportverenigingen kennis te laten maken met de verschillende bestuurlijke en organisatorische aspecten van de sportvereniging. Tijdens dit weekend wordt de jeugd bewust gemaakt van de inhoud van activiteiten die zoal worden uitgevoerd om de vereniging te laten draaien. Door jeugd in een vroeg stadium te informeren en hiermee om te leren gaan wordt getracht een toekomstige groep kaderleden te creëren.

De jeugdkaderweekenden zijn voor jongens en meisjes van 14 tot en met 18 jaar die lid zijn van een sportvereniging.

Tijdens het weekend worden de jeugdleden aan het werk gezet. Er worden groepjes jeugdleden samengesteld die ieder een commissie of bestuur voorstellen. De deelnemers richten onder begeleiding van NKS-medewerkers een vereniging op met een bestuur, een technische commissie, PR/clubbladcommissie en een activiteitencommissie. De groepjes rouleren, dus iedere deelnemer komt met de diverse soorten werkzaamheden in aanraking.

De NKS-medewerker geeft bij zijn/haar onderdeel eerst enige theoretische uitleg waarna men de 'praktijk' in gaat. In het groepje bestuur wordt de jeugdleden op een interactieve manier duidelijk gemaakt wat de verschillende bestuursfuncties inhouden. Wanneer een deelnemer in de PR/clubbladcommissie komt gaat hij/zij meewerken aan het in elkaar zetten van een clubblad; interviews afnemen, tekeningen maken, colofon etc. In de technische commissie gaan de jeugdleden vergaderen waarbij een voorzitter en een notulist worden aangewezen.

Per groepje wordt een ander accent gelegd. De een gaat bijvoorbeeld kijken wat er allemaal nodig is om een groot toernooi te organiseren, de ander gaat een wedstrijdschema in elkaar zetten. De deelnemers van de activiteitencommissie gaan na iedere ronde een activiteit voor de hele groep opzetten en uitvoeren.

Anita (nu 23), lid van een handbalvereniging, heeft een aantal jaren geleden meegedaan aan het jeugdkaderweekend. Nadat zij door de vereniging op het weekend gewezen was,

heeft zij zichzelf opgegeven. Daarna is zij lid geworden van de jeugdcommissie van de vereniging en sinds kort zit zij ook als jeugdlid in het bestuur. De jeugdcommissie organiseert spelletjesdagen, toernooien en schoolhandbal voor de lokale jeugd, waarbij jongeren geworven worden. Ook zorgen zij voor leuke dingen in de kantine en een feestje voor jeugd die kampioen geworden is. Leden voor de jeugdcommissie worden geworven via het clubblad en door jongeren aan te spreken van wie duidelijk is dat ze betrokken zijn bij de vereniging. Anita vindt het nut van een jeugdcommissie groot: "Als je jongeren zelf mee laat helpen, staan ze vaak versted van wat er allemaal moet gebeuren om een activiteit uit te voeren. Daardoor verandert de mentaliteit van jongeren als ze in de commissie zitten, ze zijn toch gewend dat alles voor ze gedaan wordt. Bovendien horen ze van elkaar hoe leuk het is en dat stimuleert andere jongeren om ook eens mee te helpen. Jongeren vinden de activiteiten nog veel leuker als ze het zelf hebben geregeld. Dat vertellen ze ook aan anderen."

Jeugdparticipatieproject van de Provinciale Sportraad Overijssel

In oktober 1998 is het jeugdparticipatieproject van de Provinciale Sportraad Overijssel gestart. Het project is gericht op verenigen zelf, buurtwerk en anders georganiseerde sport.

Een van de eerste acties in het kader van het participatieproject is het -in samenwerking met de basketbalbond- organiseren van een basketbalinstuif in Zwolle geweest. Het initiatief voor deze actie kwam vanuit de provinciale sportraad, die de basketbalbond benaderd heeft om 'iets samen met jongeren te ondernemen'. Vervolgens zijn jeugdleden van basketbalverenigingen uitgenodigd om mee te denken en om daarbij vrienden uit te nodigen die geen lid zijn van een vereniging. Uiteindelijk is zo een werkgroepje gevormd waarin een vertegenwoordiger van de provinciale sportraad, een vertegenwoordiger van de basketbalbond en twee jongens (14 en 15 jaar) zitting hadden. Aan de te organiseren activiteit werden drie eisen gesteld: de basketbalbond wilde een activiteit die duidelijk anders was dan de reguliere competitie, de provinciale sportraad wilde een activiteit waarbij niet te veel druk zou komen te liggen op de (volwassen) vrijwilligers en de jongeren wilden iets doen wat vooral leuk was voor alle jongeren.

Twee maanden lang is één maal per week overleg gevoerd binnen dit werkgroepje, waarin de ideeën en wensen van de jongeren zijn besproken en uitgewerkt. Nadat besloten was tot het organiseren van een '3 tegen 3' basketbaltoernooi in de kerstvakantie, zijn door de jongeren zelf de regels voor dit toernooi vastgesteld.

De jongeren kozen voor het zogenaamde 'piramide-model' waarbij teams elkaar uitdagen en de verliezer van elke partij afvalt. Deelnemers werden via-via geworven. Zowel op de dag zelf als in de voorbereiding zijn zoveel mogelijk taken aan de jongeren overgelaten: als de jongeren publiciteit wilden, schreven zij zelf een stukje voor de krant en ontwierpen zij zelf posters. De provinciale sportraad zorgde voor praktische ondersteuning van de jongens, de basketbalbond heeft de sporthal gehuurd.

Tijdens het toernooi zorgden de jongens onder andere voor de inschrijvingen en het bijhouden van het piramidebord. Het bijhouden van de stand tijdens een wedstrijd werd door de teams zelf gedaan; alleen in de finale is hiervoor een 'volwassen' scheidsrechter

aangesteld. "We hoefden eigenlijk niets meer te doen tijdens het toernooi", aldus mevrouw Zielemans van de provinciale sportraad, "de jongeren deden alles zelf en het verliep vlekkeloos."

Het toernooi was een succes. De jongeren waren zeer enthousiast, evenals de basketbalbond en de provinciale sportraad. "Jongeren hebben hele leuke ideeën, maar je moet ze er wel naar vragen en je moet ze het zelf laten doen", zegt mevrouw Zielemans, "Wij hebben de neiging om te veel voor de jongeren te denken. De sportraad en de basketbalbond dachten bijvoorbeeld dat zo'n instuif wel elke week georganiseerd kon worden omdat het zo'n succes was. Het bleek echter dat de jongeren dat helemaal niet leuk vonden. In de vakanties was genoeg, vonden ze."

Binnenkort organiseren de jongeren een tweede toernooi. De provinciale sportraad hoopt dat verenigingen dit voorbeeld zullen volgen en zelf ook meer gaan doen voor, maar vooral met jongeren.

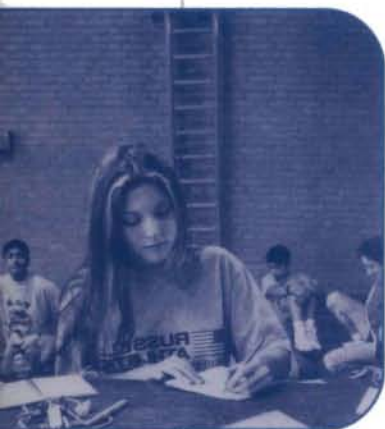
3.3.4

Rol van de scholen

Het onderwijs biedt verschillende aanknopingspunten voor het betrekken van jongeren bij bewegingsstimulering. De school is bij uitstek de plek om jongeren te werven en jongeren enthousiast te maken voor sport. Dit kan zowel binnen de reguliere lessen op school plaatsvinden als in naschoolse of buitenschoolse activiteiten. Zo kunnen jongeren bijvoorbeeld betrokken worden bij de voorbereiding en invulling van de gymlessen. Ook kunnen jongeren gestimuleerd worden om zelf - eventueel met begeleiding en faciliteiten van de school - activiteiten te organiseren. Buiten schooltijd, in de naschoolse opvang of in het kader van de verlengde schooldag, kan samenwerking gezocht worden met sportverenigingen om jongeren kennis te laten maken met verschillende sporten. Ook kunnen jongeren hierbij participeren in de ontwikkeling, organisatie en uitvoering van sportactiviteiten van wijkorganisaties en jongerenwerk. Daarnaast kunnen scholen hun leerlingen de praktische vaardigheden bijbrengen die nodig zijn voor het opzetten en uitvoeren van projecten op school.

Ook andere (overkoepelende) organisaties kunnen de school gebruiken om initiatieven op te zetten en/of jongeren te werven voor participatieprojecten. NOC*NSF heeft bijvoorbeeld in samenwerking met Jeugd in Beweging het project 'Fit & Fun' opgezet. In dat kader wordt op verschillende scholen door een Fit & Fun team, dat bestaat uit ongeveer vijf leerlingen, onderzoek gedaan onder medeleerlingen naar de wensen van jongeren. Ook zal het Fit & Fun team sportieve activiteiten opzetten en begeleiden. Daarnaast voert de Stichting Jeugd in Beweging het project 'Leerlingen regelen het zelf' uit, waarin een aantal scholen gevolgd wordt.

In Fit & Fun speelt overigens ook de GGD een belangrijke rol. Hoewel de rol van deze organisatie hier niet verder uitgewerkt wordt, heeft ook zij belang bij jeugdparticipatie als strategie om het bewegen te stimuleren. In bredere zin is haar rol enthousiasmeren, agendasetting en het ondersteunen van jeugdparticipatie in concrete projecten als Fit & Fun.

O.S.G. Northgo

O.S.G. Northgo is een openbare scholengemeenschap in Noordwijk voor vwo, havo en mavo. De school heeft een sportieve leerlingpopulatie: 90% van de brugklassers is lid van een sportvereniging. Uit enquêtes in de hogere klassen blijkt echter dat het aantal leerlingen dat sport bij een vereniging afneemt. Het doel van de sportoriëntatie op de school is om leerlingen op een bewuste manier hun eigen vraag naar sport en bewegen af te laten stemmen op het sportaanbod van de school en haar omgeving en zo te komen tot een persoonlijke keuze.

In het schooljaar 1994/1995 is Northgo gestart met de ontwikkeling van keuzeactivi-

teiten in 5 havo. Om tot een beter fundament te komen in eerdere leerjaren werkt van brugklas tot klas drie iedere leerling aan een persoonlijk sportdossier. In 4 havo en 4 vwo krijgen de leerlingen één maal een voorbeeldles in onbekende sporten uit het keuze-aanbod van de examenklassen. Deze les wordt verzorgd in een accommodatie buiten school en wordt gegeven door een gastdocent. Aan het eind worden de sporten aan de hand van een enquête met de leerlingen geëvalueerd.

In 5 vwo vervullen leerlingen leidinggevende rollen. De leerlingen kunnen daarbij kiezen uit de rol van coach, instructeur, scheidsrechter of toernooi-organisator. Voor het vervullen van een regerende rol is 180 minuten zelf-

studietijd gereserveerd. Het onderwijsprogramma wordt vanaf de kerst op basis van het (sport)aanbod van de leerlinginstructeurs samengesteld. De voorkeur gaat uit naar het geven van instructie door leerlingen aan kleine groepjes over twee of drie lessen. De sport wordt eventueel afgesloten met een toernooi. Dit wordt georganiseerd door de toernooi-organisatoren. De leerlingen die gekozen hebben voor de rol als coach of scheidsrechter starten met een bepaalde sport binnen de reguliere lessen. Daarna begeleidt de coach een bepaald team en geeft de scheidsrechter leiding tijdens een sportdag, een intern of extern toernooi.

3.3.5

Rol van de gemeente

De sportoriëntatie-aanpak en schoolsportcommissie in Noordwijk zijn voorbeelden van een aanpak binnen het onderwijs die zowel deelname van jongeren aan sportieve activiteiten als de participatie van jongeren in ontwikkeling en uitvoering van die activiteiten stimuleren.

De taak van de gemeente bestaat onder andere uit het ontwikkelen en uitdragen van jeugdparticipatie. Zij betreft immers zelf jongeren bij gemeentelijk beleid en de leefomgeving. Het is daarbij overigens niet de bedoeling dat de gemeente de taken van de verschillende organisaties (zoals verenigingen en scholen) overneemt. Wel kan de gemeente een rol spelen in het samenbrengen van de betrokken partners. Hierbij kan gedacht worden aan coördinatie van samenwerking tussen sportclubs, scholen en andere instellingen, informatie verstrekken over bestaande methoden van jeugdparticipatie, het geven van goede voorbeelden en het bieden van (financiële en inhoudelijke) ondersteuning bij het (gezamenlijk) ontwikkelen van eigen methoden.

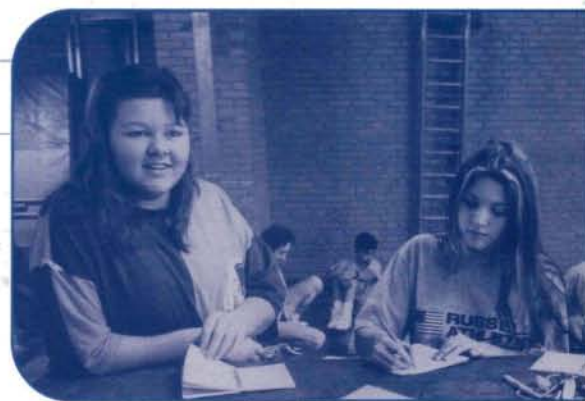
Belangrijke actoren hierin zijn de beleidsambtenaar sport en jeugd, de buurtsportwerker en/of de coördinator van de brede school.

Ook zijn er in tien gemeenten (experimenteel) zeven bewegingsconsulenten aangesteld door Jeugd in Beweging. Deze consulenten bevorderen sportstimulering gericht op jongeren door samenwerking tussen organisaties op lokaal niveau te initiëren en te ondersteunen. Daarnaast ondersteunen de consulenten groepsleerkrachten op de basisschool bij de lessen lichamelijke opvoeding. Gezien hun ondersteunende rol richting scholen, de buurt en de sportvereniging zijn de consulenten bij uitstek geschikt om jeugdparticipatie op lokaal niveau te introduceren.

Uit enquêtes onder leerlingen van de school blijkt dat zij deze opzet waarderen. Een greep uit hun opmerkingen: "er is voor iedereen wel wat bij wat leuk is", "het is leuk om buiten school te sporten" en "ik weet nu beter wat die sporten inhouden."

Naast deze invulling van het reguliere sportonderwijs kent de school ook een uitgebreid naschools sportprogramma. In de beginjaren was de naschoolse sport voornamelijk wedstrijdgeoriënteerd. Er waren externe toernooien waarvoor werd getraind. Tegenwoordig is het aanbod breder. Er worden sportinstuiven, sportcursussen en kennismakingscursussen georganiseerd.

Een andere koerswijziging was het instellen van een schoolsportcommissie. In het begin waren zij ondersteunend aan de vaksectie en maakten zij wedstrijdschema's, aanplakbiljetten en scheidsrechterden zij op sportdagen. Tegenwoordig stellen zij een eigen naschools sportprogramma samen dat zich vooral richt op leerlingen uit de hogere klassen. Dit programma staat los van de reguliere naschoolse sport. De schoolsportcommissie heeft bijvoorbeeld clinics klimmen in de klimhal, American Football en een tennistoernooi bij een tennisvereniging georganiseerd. Bovendien hebben zij sportorganisatiebureau *Street Experience* ingeschakeld om op een vrije dag naar school te komen met een streetsoccer- en streetbasketbaltoernooi voor de leerlingen.

De gemeente zelf kan bovendien organisaties stimuleren om de jeugd te betrekken door initiatieven die opborrelen te honoreren en financiële ondersteuning te geven.

De gemeente kan sport ook gebruiken als thema voor jeugdparticipatie. Vaak is dit een onderwerp waar jongeren interesse in hebben en waar ze graag over meedenken. Bovendien gaat het hier over het algemeen om korte, afgebakende projecten waarin jongeren kennis kunnen maken met de gemeente en besluitvormingsprocessen binnen gemeenten.

Het werven van jongeren verloopt via twee sporen: ofwel de gemeente benadert jongeren via scholen, verenigingen en buurthuizen met de vraag of zij willen meedenken over beleid, ofwel jongeren komen zelf met een verzoek aan de gemeente, waarna de gemeente die gelegenheid te baat neemt om te experimenteren met jeugdparticipatie.

In Rotterdam is op die laatste manier een skatepark voor jongeren tot stand gekomen.

Onder jongeren is de belangstelling voor het skaten de afgelopen jaren sterk toegenomen. Zo ook in Rotterdam waar de behoefte van skaters om te oefenen en elkaar te ontmoeten zich met name richt op het centrumgebied. Dit heeft zowel bij winkeliers en bedrijven als bezoekers van het winkelgebied tot de nodige irritaties geleid. Skaters hebben daarom zelf voorgesteld om door de aanleg van een skatepark in het centrum een oplossing voor dit probleem te vinden. De skaters zijn naar de afdeling Recreatie Rotterdam van de gemeente gestapt met de vraag of er een centrale skatevoorziening in het centrum van de stad zou kunnen komen.

Recreatie Rotterdam is vervolgens ambtelijk gaan 'shoppen' om te bekijken of er draagvlak was voor een dergelijke voorziening bij andere gemeentelijke afdelingen. Toen bleek dat de dienst Stadsbeheer en betrokkenen uit het centrumgebied interesse hadden in het plan, is men gaan bekijken waar geschikte locaties zouden kunnen zijn. Deze eerste stap is essentieel, aldus Ewout Nieuwenhuis van de gemeente Rotterdam: "Je moet er niet aan beginnen als je niet weet of het een positief resultaat zal opleveren. Het moet voor de jongeren duidelijk zijn wat de mogelijkheden en onmogelijkheden zijn en hoe groot de kans is dat hun voorstel uiteindelijk ook gehonoreerd wordt."

Nadat de locatie door de gemeente was gekozen, zijn bij het ontwerp van het park drie jongeren betrokken. Deze jongens hebben een winkel in skate-artikelen, waardoor zij veel contacten hebben met andere (skatende) jongeren in Rotterdam. Nadat een raming van de kosten was opgesteld zijn twee jongeren die een eigen constructiebedrijf en veel ervaring met skatevoorzieningen hebben, ingeschakeld om de toestellen te ontwerpen. Een groot winstpunt voor de gemeente, volgens Nieuwenhuis: "Die jongeren hebben veel meer kennis in huis over moderne sporten dan wie dan ook binnen de gemeente. Het is dus niet zo dat ze alleen mogen meepraten, de gemeente maakt ook gebruik van hun expertise op het gebied van materialen en ontwerp."

Met het ontwerp hebben Recreatie Rotterdam en de jongeren vervolgens de gemeentelijke procedures doorlopen. De jongeren werden ingeschakeld om hun plannen te presenteren en om antwoord te geven op vragen vanuit de verschillende commissies. "Recreatie Rotterdam had dus vooral een rol als intermediair tussen jongeren en gemeentelijk bestuur", aldus Nieuwenhuis, "de jongeren hebben het uiteindelijk zelf gedaan." Inmiddels zijn de plannen goedgekeurd. Er is een budget vrijgemaakt voor de aanleg van het park en er is voor drie jaar een activiteitenbudget toege-

kend. Uiteindelijk moet de organisatie van de jongeren sterk genoeg worden om zelf sponsors te kunnen aantrekken en evenementen en activiteiten te kunnen organiseren. Daarbij is het overdragen van de opgedane kennis en ervaring door de nu meewerkende jongeren aan geïnteresseerde jongeren tussen de 12 en 16 jaar belangrijk.

Op dit moment worden plannen gemaakt voor de concrete uitvoering en het betrekken van jongeren bij het beheer van het park. Er komt een beheerder die overleg voert met de jongeren over de gewenste evenementen en activiteiten. In dit overleg komt duidelijk aan de orde wat wel en wat niet kan.

Het totale traject heeft drie jaar geduurd. "Lang, ja", zegt Ewout Nieuwenhuis, "en de jongeren balen daar ook wel van. Maar omdat ze rechtstreeks betrokken waren bij de commissies en de hele weg die het plan binnen de gemeente moest afleggen, is het wederzijdse begrip onderling enorm gegroeid." Het is de bedoeling dat er in de toekomst meer van dit soort jeugdparticipatieprojecten komen binnen de gemeente. "Het is belangrijk dat jongeren zelf komen met een plan", aldus Nieuwenhuis. "De ervaring leert dat jongeren dan veel meer gemotiveerd en enthousiast zijn. Bovendien is het handig als een project leidt tot een concreet resultaat, en voor de jongeren dus meer is dan alleen je zegje mogen doen over algemeen beleid."

Uit de zoektocht naar voorbeelden - zoals deze beschreven zijn in het vorige hoofdstuk - komt een dubbel beeld naar voren. Enerzijds zien we dat jongeren een duidelijke rol spelen in beleid en organisatie van bewegingsstimulering. Ze nemen initiatieven, voeren zelf activiteiten uit en worden daarin over het algemeen ook gesteund door de 'moederorganisatie'. Anderzijds laten de gevonden voorbeelden zien dat jeugdparticipatie in en door sport vooral via incidentele projecten gestalte krijgt. Het structureel betrekken van jongeren binnen de sportsector is duidelijk (nog) geen gemeengoed. Eén van de redenen hiervoor is het feit dat de (traditionele) structuur en cultuur in de sport weinig ruimte laat aan jongeren om actief betrokken te zijn. Bovendien moet jeugdparticipatie van twee kanten komen. Uit de voorbeelden blijkt dat jongeren moeten worden geprikkeld om actief te worden. Maar de betrokken instanties moeten jongeren ook de mogelijkheid bieden om mee te denken, mee te doen en mee te beslissen.

Daarbij moet men zich realiseren dat vernieuwingen dikwijls verlopen volgens een vast patroon van aftasten, experimenteren, het goede behouden en integreren in bestaande structuren. Jeugdparticipatie vormt daar geen uitzondering op. In dit laatste hoofdstuk wordt dan ook geen simpel, concreet stappenplan voor het ontwikkelen en implementeren van jeugdparticipatie gegeven. Wel kunnen uit de gevonden voorbeelden van jeugdparticipatie in de sport en de ervaringen van het OLPJ een aantal nuttige lessen worden geleerd. Deze lessen hebben zowel betrekking op organisaties die jeugdparticipatie zelf ter hand willen nemen - zoals verenigingen, gemeentelijke afdelingen of scholen - als op organisaties die een meer ondersteunende rol spelen in het ontwikkelingsproces, zoals gemeenten en overkoepelende organisaties. In dit praktisch kader worden deze lessen achtereenvolgens uitgewerkt.

4.1

Tips voor jeugdparticipatie in en door sport

Jeugdparticipatie is een proces van vallen en opstaan. Hoewel in deze publicatie het belang van jeugdparticipatie benadrukt wordt en jeugdparticipatie veel kan opleveren voor de (sport)organisatie, zijn er ook grenzen aan jeugdparticipatie.

Jeugdigen verwachten veelal een snel resultaat. Als je jeugdigen stimuleert om naar voren te brengen wat zij verwachten en wensen, dan moet daar ook wat mee gebeuren. Met andere woorden: jeugd betrekken is niet vrijblijvend. Organisaties die het betrekken van jeugd ter hand nemen, doen er dan ook goed aan zich in de vraag hoe de betrokkenheid van jongeren kan worden georganiseerd en welke eisen dat aan de eigen organisatie stelt, te verdiepen.

Daarbij moet bedacht worden dat voor het betrekken van jongeren geen standaardmodel te geven is. Een organisatie die jeugdparticipatie serieus neemt, moet bereid zijn zich te laten verrassen en in samenspraak met jongeren plannen te maken. Anders gezegd: organisaties moeten in staat zijn om flexibel in te spelen op ideeën van jongeren. Daarom past bij het bevorderen van jeugdparticipatie een open aanpak. En bij een open aanpak past een open instelling. Jongeren, beleidsmakers op

het gebied van sport en bestuur en kader van verenigingen moeten bereid zijn naar elkaar te luisteren en van elkaar te leren.

Essentieel is een cultuur van veel contact, (informele) communicatie, samenwerken en de durf om onbekende wegen in te slaan.

Om te voorkomen dat een open aanpak in een stuurloos proces ontaardt zijn de volgende zaken van groot belang:

- het opstellen van een plan van aanpak
- het creëren van intern draagvlak
- de communicatie met jongeren

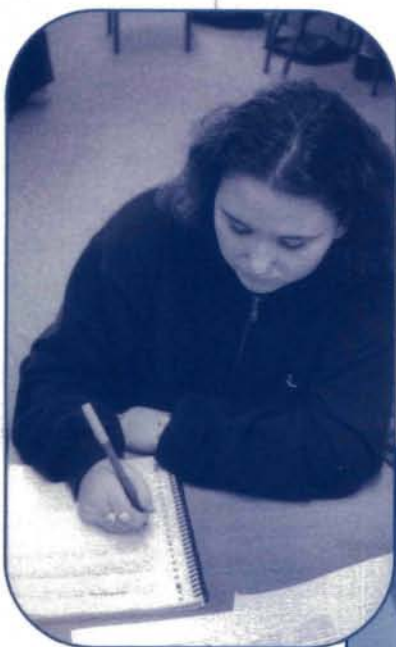
4.1.1

Een plan van aanpak

Een organisatie zal zich, alvorens met jongeren daarover in contact te treden, eerst moeten bezinnen op de vraag wat zij met jeugdparticipatie wil bereiken. Wil de organisatie de jeugdigen vooral wat leren, zoals binnen het onderwijs over het algemeen het doel is, wil de organisatie activiteiten leuker maken voor jeugdigen om ze zo te binden of wil men ook daadwerkelijk verantwoordelijkheden overdragen aan jeugdigen?

Iedere organisatie die serieus werk wil maken van jeugdparticipatie doet er goed aan in samenwerking met andere betrokken organisaties en jongeren een plan van aanpak op te stellen, waarin is opgenomen wat men met jeugdparticipatie wil bereiken, óók indien het de jongeren zelf zijn die met het initiatief komen.

In zo'n plan worden de doelstellingen en de rolverdeling opgenomen. Hierin is van belang dat duidelijk wordt afgesproken welke taken en verantwoordelijkheden de jongeren hebben en wat er wordt verwacht van de sportvereniging, school en/of gemeente in de ondersteuning en het scheppen van randvoorwaarden. Daarbij moet niet alleen gedacht worden aan zaken als praktische ondersteuning, maar ook aan het kenbaar maken van de plannen aan andere partijen, zoals uit het voorbeeld van de sportdagen in Almere is gebleken.

4.1.2

Intern draagvlak creëren

Om de zaak vervolgens ook echt in beweging te krijgen, is het nodig om - samen met de jongeren - aan te geven welke activiteiten uitgevoerd gaan worden. Gelet op het dynamische karakter van jeugdparticipatie gaat het hier om activiteiten die op korte termijn te realiseren zijn.

Daarbij moeten over de tijd die de verschillende betrokkenen aan jeugdparticipatie gaan besteden afspraken worden gemaakt, waarbij de jongeren zelf niet buiten beschouwing worden gelaten. Jongeren zijn namelijk vaak wel enthousiast, maar ze hebben het ook druk. Maak dus goed duidelijk hoeveel tijd het per betrokkene gaat kosten.

Tenslotte is het van belang aandacht te besteden aan het beschikbare budget voor activiteiten van jongeren en zo nodig voor deskundigheidsbevordering voor betrokkenen.

Samengevat moet in een plan van aanpak - liefst op één A-4tje - worden opgenomen:

- doelgroep
- doelstellingen
- taken en verantwoordelijkheden
- te ondernemen activiteiten en werkwijzer
- beoogde concrete resultaten
- afspraken over de (tijds)inzet per betrokkene
- beschikbaar budget
- nodige deskundigheidsbevordering en/of ondersteuning

Voor elke verandering die binnen een organisatie doorgevoerd wordt, is voldoende draagvlak binnen de organisatie een belangrijke voorwaarde. Bij jeugdparticipatie komt het nogal eens voor dat bepaalde ideeën het niet redden omdat ze op te veel weerstand stuiten.

Jeugdparticipatie maakt alleen kans van slagen als er voldoende mensen binnen de organisatie enthousiast voor zijn. Het interne draagvlak kan worden vergroot door de volgende acties:

De argumenten die voor jeugdparticipatie pleiten zo breed mogelijk binnen de organisatie kenbaar te maken.

De belangrijkste argumenten zijn in hoofdstuk 2 en 3 reeds aan de orde geweest. Kort samengevat houden deze in dat:

- het mee laten denken van jongeren leidt tot een grotere betrokkenheid van jongeren bij de organisatie en het sportaanbod en daardoor tot minder uitval van jongeren;
- jongeren een frisse, nieuwe kijk op zaken hebben;
- tekort aan vrijwilligers (binnen bijvoorbeeld verenigingen of gemeenten) deels kan worden opgelost door jongeren taken te laten uitvoeren en verantwoordelijkheden te geven;
- en tenslotte dat 'jong geleerd is oud gedaan' - jongeren van nu zijn (ook) de vrijwilligers van de toekomst.

Een strategie van bescheiden beginnen en stap voor stap uitbouwen.

Een jeugdbestuur binnen een vereniging kan bijvoorbeeld voortkomen uit een groepje jonge leden die in eerste instantie het bestuur heeft geadviseerd over jeugd-aangelegenheden, zoals het geval is in het voorbeeld van de beachvolleybalclub Drenthe. Ook binnen een gemeente kan het meepraten van (een groepje) jongeren, zoals bijvoorbeeld in Rotterdam het geval was, leiden tot het structureel instellen van een jeugdraad of jeugdpanels.

Regelmatig laten zien dat jeugdparticipatie tot resultaten leidt.

Resultaten zijn bijvoorbeeld:

- een groter aantal jonge leden bij verenigingen;
- een beter contact tussen beleidsmakers en bestuurders en jongeren;
- nieuwe activiteiten en/of voorzieningen;
- minder uitval van jongeren in beweging;
- meer vrijwilligers beschikbaar in verenigingen (voor bijvoorbeeld kaderfuncties) en in gemeenten (voor bijvoorbeeld het beheer van voorzieningen, of de organisatie van activiteiten)

Belangrijk is dat (bovenstaande) resultaten regelmatig voor het voetlicht worden gebracht. Voor een proces van cultuurverandering is dat absoluut noodzakelijk.

4.1.3

Communicatie met jongeren

In de ontwikkeling en uitvoering van jeugdparticipatie is communicatie tussen jongeren en volwassenen het sleutelbegrip. Er wordt veel over jeugd gesproken. Binnen tal van organisaties is het echter nog geen vanzelfsprekendheid om met jongeren te praten over hun mening, wensen en problemen.

Het belang van jongeren serieus nemen en hun medeverantwoordelijkheid geven, wordt door steeds meer organisaties onderschreven.

Maar het daadwerkelijk communiceren met jongeren wordt in de praktijk lastig gevonden. Jongeren communiceren ook heel anders dan volwassenen. Jongeren zijn in hun reacties spontaan, impulsief en pragmatisch; volwassenen (en zeker bestuurders) communiceren veel meer afstandelijk, abstract en strategisch.

Bij de communicatie met jongeren zijn de volgende aandachtspunten dan ook van belang.

- Concreet en snel realiseerbaar** Het praten met jongeren moet ergens over gaan: jongeren kennen over het algemeen een sterke doe-oriëntatie en werken graag aan iets concreets. Zaken waarbij jongeren worden betrokken moeten dan ook concreet zijn, dicht bij huis en op korte termijn te realiseren. Jongeren willen graag snel resultaten zien. Met het oog hierop is het van belang om de inbreng van jongeren in eerste instantie te richten op zaken die relatief eenvoudig te realiseren zijn.
- Wees duidelijk en realistisch** Bij het formuleren van concrete actiepunten is het belangrijk om zo snel mogelijk duidelijk te maken wat al dan niet haalbaar is. Het moet duidelijk zijn voor jongeren dat participatie geen zaak is van 'wij vragen, jullie draaien'. Niet ieder voorstel kan en hoeft gehonoreerd te worden. Maak wel duidelijk waarom het niet realiseerbaar is: wek geen valse verwachtingen. Jongeren blijken dan best bereid te zijn om mee te denken over alternatieven.
- Maak gebruik van de expertise van jongeren** Organisaties kunnen ook gebruik maken van de expertise van jongeren; met name op het gebied van 'nieuwe' sporten zoals het skaten en het beachvolleybal uit de voorbeelden, zijn jongeren veelal deskundiger dan volwassenen. Zij zijn dan ook uitstekend in staat om oplossingen voor knelpunten te bedenken.
- Heldere informatie** Jongeren zijn informeel en pragmatisch ingesteld. Om jongeren daadwerkelijk over iets mee te laten praten dienen ze goed geïnformeerd te worden. Er dient duidelijk gemaakt te worden waarom jongeren worden betrokken en wat hun rol is. Ook terugkoppeling over de stand van zaken is erg belangrijk. Als jongeren langere tijd niets horen, denken ze dat er ook niets gebeurt. Verder is het van belang dat de informatie is aangepast aan de verschillende leeftijdsgroepen en dat er gebruik gemaakt wordt van (voor jongeren) begrijpelijke taal. Informatie die via flyers op scholen uitgedeeld wordt heeft een groot bereik. Andere mogelijke communicatiemiddelen, waarvan gebruik gemaakt kan worden, zijn een internet-site voor jongeren, de jeugdpagina's in het clubblad, lesbrieven, video en/of een regelmatig verschijnende nieuwsbrief.
- Serius nemen** Jongeren willen serieus genomen worden. Degenen die met de jongeren rond de tafel zitten moeten echt geïnteresseerd zijn in de mening en ideeën van jongeren. Hun wensen dienen serieus genomen te worden en - waar mogelijk - gevolgd te worden door concrete acties. Tijdens een bespreking met jongeren is het belangrijk dat de voorzitter bewaakt dat het voor de jongeren steeds begrijpelijk blijft. Regelmatig moet kort worden samengevat. Ook moet aan de jongeren die aan het overleg deelnemen voldoende ruimte gegeven worden. Het gevaar bestaat dat ze het gevoel krijgen er wel bij te mogen zitten maar dat het uiteindelijk toch gaat zoals de volwassenen willen. Geef jongeren daarom een duidelijke rol en/of taak.

4.2

De rol van ondersteunende organisaties

De rol van organisaties als gemeenten, provinciale sportraden, sportbonden en de GGD (beweging in het kader van gezond leven) is in eerste instantie een ondersteunende. Zij kunnen een rol spelen bij het realiseren van randvoorwaarden, zoals het bevorderen van samenwerking op lokaal niveau en deskundigheidsbevordering bij lokale organisaties als scholen en verenigingen. Daarnaast hebben bovengenoemde organisaties een taak in het creëren van draagvlak voor jeugdparticipatie door het uitdragen van goede voorbeelden van jeugdparticipatie en de resultaten daarvan - zoals verlichting van de druk op het kader, meer (jeugd)leden, een grotere betrokkenheid van leerlingen bij de school etc..

4.2.1

Het scheppen van randvoorwaarden

Ondersteunende organisaties hebben een taak in het scheppen van randvoorwaarden voor lokale organisaties. Zo kunnen zij een rol spelen in (het mogelijk maken van) samenwerking tussen lokale organisaties en kunnen zij deskundigheidsbevordering en financiële ondersteuning bieden.

Samenwerking

Samenwerking tussen lokale organisaties is (vaak) essentieel voor het welslagen van jeugdparticipatie. Het gaat dan om samenwerking tussen scholen, sportverenigingen, welzijnswerk, gemeente en provinciale of landelijke organisaties.

De rol van overkoepelende organisaties hierin heeft met name betrekking op het inbrengen van specifieke deskundigheid op het gebied van jeugdparticipatie en het coördineren van de samenwerking. Zo kan de gemeente, GGD of provinciale sportraad het initiatief nemen om scholen en sportverenigingen tot elkaar te brengen. Bijvoorbeeld voor het organiseren van sportdagen en/of sportintroductie cursussen - uiteraard samen met de leerlingen. Daarbij kan de gemeente ruimte voor activiteiten beschikbaar stellen, maar ook expertise van bijvoorbeeld de bewegingsconsulent of de sportbuurtwerker. Daarnaast kan worden samengewerkt in het kader van de Brede School. Provinciale en landelijke koepelorganisaties kunnen verschillende clubs benaderen om gezamenlijk activiteiten uit te voeren. Gedacht kan worden aan activiteiten als een gezamenlijke sportdag voor jongeren in de regio, waarbij jongeren betrokken worden in de organisatie en uitvoering.

Deskundigheidsbevordering

Zowel gemeenten als overkoepelende organisaties kunnen deskundigheidsbevordering bij lokale organisaties faciliteren. Mogelijkheden hiertoe liggen bijvoorbeeld in het opzetten van experimentele projecten, waarvan de ervaringen kunnen worden uitgedragen. Meer direct kunnen deze organisaties ook cursussen organiseren en hulpmiddelen zoals cursusboeken en methodieken (laten) ontwikkelen.

Daarnaast kunnen ze ondersteunen met capaciteit en expertise bij het uitvoeren van jeugdparticipatieprojecten op lokaal niveau. Met name bij provinciale steunfuncties op het gebied van welzijn is veel deskundigheid op het gebied van jeugdparticipatie beschikbaar.

Financiële steun Gemeenten en overkoepelende organisaties kunnen tenslotte lokale organisaties behulpzaam zijn met het werven van fondsen voor op te zetten projecten. Veel van deze organisaties hebben zelf geen budget beschikbaar, maar bezitten wel informatie over subsidiemogelijkheden en beschikbare fondsen.

4.2.2

Bevorderen van draagvlak

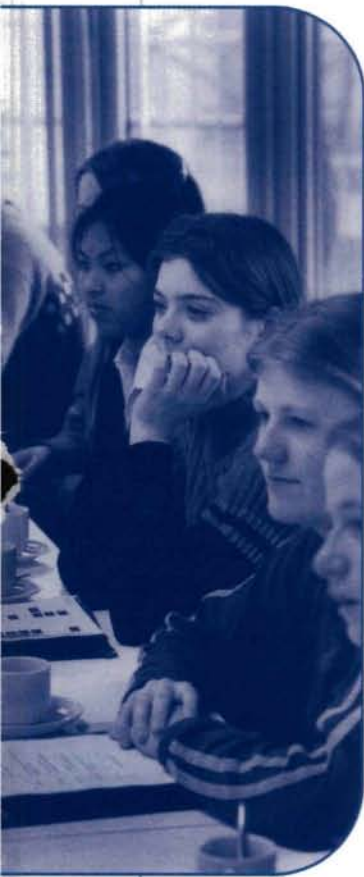
Zoals reeds eerder is aangegeven kan uit de voorbeelden en uit de activiteiten van de projectgroep OLPJ worden geleerd dat intern draagvlak voor het betrekken van jongeren onontbeerlijk is. Organisaties als de KVLO, NOC*NSF, sportbonden, provinciale sportraden, gemeenten en de Stichting Jeugd in Beweging kunnen hier een rol in spelen.

Zo kunnen zij binnen de eigen organisatie iemand expliciet voor jeugdzaken en jeugdparticipatie aanstellen, zodat bekend is waar men terecht kan voor informatie en ondersteuning. Sportbonden en provinciale sportraden kunnen onderwerpen die met jeugdparticipatie te maken hebben, regelmatig op de agenda van vergaderingen laten terugkomen. Daarnaast kan in het 'bondsblaadje' regelmatig aandacht aan het onderwerp worden besteedt. Het regelmatig uitnodigen van jongeren bij vergaderingen is in dit kader ook wenselijk. Zij zijn immers de ervaringsdeskundigen bij uitstek als het gaat om jeugdparticipatie.

Bovendien kunnen organisaties als provinciale sportraden, sportbonden of gemeente beginnen met één project, op basis waarvan lokale organisaties kunnen zien dat jeugdparticipatie tot resultaten leidt. Hiermee kan tevens publiciteit gegenereerd worden voor jeugdparticipatie. Daarnaast kunnen andere acties worden bedacht om publiciteit voor het onderwerp te bewerkstelligen, zoals bijvoorbeeld het instellen van een prijs voor de meest jeugdvriendelijke vereniging, het gezamenlijk organiseren van (korte) acties waarbij jeugd wordt betrokken en het verspreiden van flyers en/of brochures over het onderwerp.

Samengevat kunnen overkoepelende organisaties het draagvlak voor jeugdparticipatie vergroten door:

- jeugdparticipatie op de agenda van vergaderingen te zetten;
- jeugdparticipatie (proberen) op de agenda te zetten bij het stimuleren van lokale organisaties om met sport en bewegen aan de slag te gaan;
- jongeren uit te nodigen voor vergaderingen;
- regelmatig aandacht te besteden aan het onderwerp;
- pilotprojecten te ontwikkelen en uit te voeren;
- een jeugdpanel in te stellen (met name gemeenten);
- reeds effectief bewezen participatieprojecten lokaal te implementeren;
- brochures te verspreiden;
- publiciteit te genereren.

Meer weten?

Sport en bewegen

Stichting Jeugd in Beweging

Postbus 302
6800 AH Arnhem
tel: 026 4834748

NOC*NSF

Postbus 302
6800 AH Arnhem
tel: 026 4834400

Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen

Postbus 32
6800 AA Arnhem
tel: 026 4833800

Interprovinciaal Overleg Sportraden

Postbus 302
6800 AH Arnhem
tel: 026 4834454

LC - Nederlands Instituut voor lokale Sport en Recreatie

Postbus 1087
3300 BB Dordrecht
tel: 078 6138677

Jeugd en jeugdparticipatie (informatie en methoden)

Stichting Codename Future

Zeestraat 71
2518 AA Den Haag
tel: 070 3604134

Stichting JP 2000+

Botter 11-57
8232 JS Lelystad
tel: 0320 250075

Stichting Alexander

Professor Tulpstraat 2
1018 HA Amsterdam
tel: 020 6263929

Stichting Jeugdinformatie Nederland (SJN)

Postbus 1373
3500 BJ Utrecht
tel: 030 2394433

Nationale Jongerenraad voor Milieu en Ontwikkeling (NJMO)

Maliebaan 80
3581 CW Utrecht
tel: 030 2316833

Nederlandse Jeugd Groep (NJG)

Koningslaan 101
3583 GS Utrecht
tel: 030 2519349

Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk (NOV)

Postbus 2877
3500 GW Utrecht
tel: 030 2319844
infonummer: 0900 8998600

Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn (NIZW)

Postbus 19152
3501 DD Utrecht
tel: 030 2306311

Van Dijk, Van Soomeren en Partners (DSP)

Van Diemenstraat 374
1013 CR Amsterdam
tel: 020 6257537

Relevante publicaties

Barlingen, M. van e.a., *Jeugdparticipatie: er wordt aan gewerkt*, 1997, in opdracht van Projectgroep Ontwikkeling Lokaal Preventief Jeugdbeleid, Amsterdam: de Appelbloesem Pers.

Codename Future, *Draaiboek jeugdparticipatie*, 1998, in opdracht van de projectgroep Ontwikkeling Lokaal Preventief Jeugdbeleid, Amsterdam: de Appelbloesem Pers.

Dexter Communicatie en Personeelsmanagement BV, *Open oor, open doel. Jongeren praten sportief mee over beleid*, 1998, in opdracht van het Ministerie van VWS, Amsterdam.

Dijk, A.G. van e.a., *Jeugdparticipatie, daar blijven we aan werken*, 1998, in opdracht van Projectgroep Ontwikkeling Lokaal Preventief Jeugdbeleid, Amsterdam: de Appelbloesem Pers.

Duijvestein, P., *Jeugdparticipatie in de sportvereniging*, 1999, in opdracht van NOC*NSF, IJsselstein: adviesbureau Assist.

Hoff, C. van 't e.a., *Van speelplaats tot beleid, jeugdparticipatie op gemeentelijk niveau*, 1994, uitgave van het Ministerie van VWS, Rijswijk.

Maatman, M. e.a., *Meer beats per minute (BPM) in het vrijwilligerswerk? Achtergrondstudie over jongeren en vrijwilligerswerk in het kader van Smaakmakers*, 1999, in opdracht van het Ministerie van VWS, Amsterdam: Van Dijk, Van Soomeren en Partners.

colofon

Uitgave

Stichting Jeugd in Beweging, Arnhem
februari 2000

Tekst

Van Dijk, Van Soomeren en Partners, Amsterdam
Marije van Barlingen
Bram van Dijk

Grafische vormgeving en productie

Beerens en Van Ierland, Nijmegen

Fotografie

Bart Versteeg, Den Haag

Druk

PlantijnCasparie Utrecht

De Stichting Jeugd in Beweging streeft ernaar dat jongeren van vier tot achttien jaar blijvend deelnemen aan sport- en bewegingsactiviteiten en hierbij actief betrokken zijn. Om dit te bereiken, motiveert en ondersteunt Jeugd in Beweging partners uit de sectoren overheid, gezondheid, sport en onderwijs om verworven inzichten over te dragen en om te zetten in samenhangend, duurzaam beleid.

JEUGD IN BEWEGING

Stichting Jeugd in Beweging
Postbus 302
6800 AH ARNHEM
telefoon (026) 483 47 48
fax (026) 482 47 76
e-mail: info@jib.nl
internet: www.jib.nl